

El barri del Puig

Gelida

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Barri del Puig, s/n.
Emplaçament: Barri allargat al nord de la concentració de la Valenciana.
Alçada: 157

Coordenades:

Latitud: 41.436179431673
Longitud: 1.8481439352036
UTM Est (X): 403767
UTM Nord (Y): 4587819

Classificació

Número de fitxa: 08091 - 220
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle: XII - XXI
Estat de conservació: Bo
Notes de conservació: El barri està en bon estat en general. Es tracta d'un barri històric del municipi bastit a partir de les masies d'origen medieval. Algunes d'aquestes masies es conserven en molt bon estat i serveixen de model per explicar el desenvolupament del barri, així com altres elements moderns i contemporanis dispersos tant d'arquitectura civil com privada que n'acaben de conformar el barri actual.

Protecció: Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Accés: Fàcil
Ús actual: Residencial - cultural - productiu
Titularitat: Privada
Titular: Diversos propietaris
Fitxes associades:

Descripció

En un tram gairebé lineal de 550 m es disposa una concentració de masies històriques i edificis de la segona meitat del s. XIX i XX. Les masies, algunes d'elles d'entitat tant per dimensions com per característiques històriques i arquitectòniques, conformen un espai a mig camí entre una concentració urbana i un despoblat.

El centre del barri es podria ubicar al voltant de l'antiga escola del Puig, ara convertida en centre social. Ara bé, el tram alineat de masies d'origen medieval com can Llopard de Dalt i Baix, cal Font o, especialment can Duran, teixeixen una trama de grans casals i un territori agrícola cuidat.

Un element curiós del barri sense paral·lelismes és el sistema de distribució d'aigua per decantació mitjançant les torres d'aigua fetes de maó de principis de segle XX. Tant el funcionament com les característiques arquitectòniques les converteixen en un valor interessant del barri.

Història

El 2017, Ramon Rovira va publicar l'article "La Comanda Templera de la Joncosa de Gelida" en el programa de la Festa Major 2017, 25 anys després de la publicació inicial de l'estudi sobre un mas de l'orde del Temple a Gelida. L'estudi original de 1992 postulava que la propietat coneguda com la Masó era inicialment una comanda templera situada a l'Alt Penedès, una hipòtesi que posteriorment va ser confirmada per documents analitzats en col·laboració amb el Dr. Joan Fuguet Sans. Aquestes descobertes van tenir un impacte significatiu en la revisió de la tesi doctoral de Fuguet Sans sobre l'arquitectura dels templers a Catalunya.

La Masó, una masia situada a Gelida, va ser reconeguda inicialment com una simple explotació agrícola, però més endavant es va descobrir que posseïa una jurisdicció pròpia. Aquesta particularitat va facilitar el desenvolupament d'una comunitat agrària i la fundació d'un nucli residencial, actualment conegut com el barri del Puig. El document més antic que menciona la donació d'aquest mas als templers data de 1142. Malgrat això, no es disposa de registres detallats fins a la confiscació dels béns dels templers el 1307. Un dels pocs documents d'aquest període que menciona la propietat és un registre de deute de 1247 que vincula el mas amb la comanda de Barcelona.

L'origen del barri del Puig, doncs, el trobem amb la masia de la Masó a la qual també, possiblement, se li podria vincular la capella de Sta. Magdalena. L'any 1482, la propietat de la Masó va passar a la família Duran (la Senyora de Gelida Violant, muller de Francesc Bertran, major, establí a en Joan Duran del Puig de Sant Pere la Casa de la Masó), els quals també posseïen la capella de Sta. Magdalena. Segons Rovira, no es disposa de documentació que sigui anterior al segle XVI de la capella, tot i que seria possible una existència anterior que hauria pogut coincidir amb la comanda templera. Segons testimonis orals, davant de la capella es troben tombes d'època medieval.

Així doncs, la concentració inusual de masies d'època medieval s'explicaria per l'existència d'una explotació agrícola templera que va propiciar el desenvolupament d'un nucli comunitari en la baronia. Les evidències d'aquesta teoria són reforçades pels estudis del Dr. Joan Fuguet i Sans sobre l'organització de nuclis

agrícoles o militars templers, així com pel fet que les instal·lacions del mas principal posteriorment van servir com a hospital amb una capella dedicada a Santa Magdalena, una advocació típicament templera, tal com hauria passat amb Cal Duran del Puig. Per tant, Rosselló establiria la relació que el mas original de Sant Pere i la capella del Puig com la casa de la Masó (capella templera), malgrat no haver-hi documents que ho confirmin i afegint la presència de construccions més antigues i les lloses sepulcral d'època medieval trobades indicarien aquest origen més antic de la capella. Caldria però, una intervenció arqueològica per verificar l'antiguitat i l'origen exacte de la capella, ja que la documentació existent no permet aprofundir més en la història d'aquest mas templer.

Bibliografia

AAVV (1986). *Inventari del patrimoni arquitectònic de Catalunya*. L'Alt Penedès. Generalitat de Catalunya.

CARAFÍ, Enric (2018). "L'arxiu Gelidenc va endavant i no s'atura". *Programa Festa Major 2018*, pp. 64-72.

CARAFÍ, Mercè (1998). *L'Abans. Recull gràfic de Gelida, 1890-1965*. Efadós Editorial.

FUGUET, Joan (1995). L'arquitectura dels Templers a Catalunya. En *L'arquitectura dels Templers a Catalunya*. Barcelona. Ed. Rafael Dalmau. pp. 291-297.

RIUS, Jaume (coord.) (2011). *Gelida. Retrats d'un temps*. Andana Edicions.

ROVIRA, Ramon (1992). "Les arrels medievals del Puig (Gelida)". *Programa Festa Major 1993*. pp. 85-89.

ROVIRA, Ramon (1992). "Un Mas Templer a Gelida: Fundació d'un Nucli?" 5nes. *Jornades d'Estudis Penedesencs*. pp. 229-244.

ROVIRA, Ramon (1998). "Alguns cognoms de Gelida". *Programa Festa Major 1998*. pp. 31-35.

ROVIRA, Ramon (2005). "Aproximacions i precisions sobre els remences a la Baronia de Gelida". *Programa Festa Major 2005*. pp. 118-120.

ROVIRA, Ramon (2017). "La comanda templera de la joncosa de Gelida". *Programa Festa Major 2017*. pp. 75-76.

Enllaços d'interès:

[Tot sobre les masies del Puig i Gelida](#)

[Programa de Festa Major 2005](#)

[Programa Festa Major 2017](#)

